

Urama Yaylası'ndan BİR YİĞİT GÖÇTÜ

Muammer KÖKEN

Posof Eski Kaymakamı - Susurluk Kaymakamı

"İçimizdeki Ah Ahıska" davasının yılmaz savunucusu, vatanperver; Posof ve yöresine karşı kadirşinas, değerli; rahmetli Hoca'mız Yunus Zeyrek ile tanışmamız 2008 yılının Ağustos ayında Posof ilçesine kaymakam olarak atanmama dayanır.

- Buradan itiraf etmeliyim ki- Posof'a atanıncaya kadar Ahıska ve Batum'a dair bilgiler lise düzeyindeki tarih bilgilerinin ötesine geçmiyordu. Sadece Batum'un Misak-ı Milli sınırlarında kaldığını Elviye-i Selase'den biri olduğumu biliyordum. Posof'a atanıp birkaç ay geçtikten sonra kendisiyle sık sık irtibat kurma fırsatı yakaladım.

Posof Türkiye haritasının en kuzeydoğusunda, mülki sınır olarak Anadolu'da; coğrafi olarak da Kafkasya'da yer alan güzel vatanımızın güzide bir parçasıdır. Posof; kuzey-kuzeybatısında Acaristan (Acara) ve doğusunda Ahıska (Gürcistan) ile sınırlıdır. Önceleri Kars iline bağlı bir ilçe iken 1992 yılında Ardahan'ın il olmasıyla Ardahan'a bağlanmıştır. Posof Çayı'nın etrafında sıralanmış vadilere yerleşen küçük köylerden oluşmuştur. İbn-i Haldun'un hepimizce bilinen "Coğrafya kaderdir" sözü, sınır bekleyen Posofluların ve dolayısıyla Yunus Zeyrek Hoca'mızın hayatını şekillendirmiştir diyebiliriz. Ulaşımının ve coğrafyasının zor olması, halkına kendi kendine yetebilme ve elindeki ile yetinebilme melekelerini kazandırmıştır.

Posof - Ardahan arası mesafenin 81 kilometre olması ve 1600 rakımlı Posof'a ulaşmak için 2550 rakımlı Ulgar Dağı Geçit'ini aşmak, Posofluların yaşamını ve ekonomisini olumsuz etkilemektedir. 29 Ekim ya da 23 Nisan'da yapılan kutlama ve törenlerde kar görmemiz olasıdır. 19 Mayıs ise genellikle yağmurlu geçer. Bu şartlar, yörenin ekonomisini tarım ve hayvancılıkla sınırlandırmıştır. Ulaşım ve iklimin zorluğu ürün çeşitliliğine izin vermemektedir. İlçenin gençlerinin birçoğu, ilçe dışındaki okullarda okumuş, ekonomik sebeplerden ilçe dışında

*Bir gül mevsiminde seyrine gittim.
Hani goncan, hani gülün Ahıska?
Bakıldıkça hâline kâhroldum, bittim,
Korlanır mı bir gün külün Ahıska?*

Yunus Zeyrek

yaşamlarına devam etmişlerdir. Bugün Zonguldak, İstanbul ve Bursa'nın çeşitli ilçelerinde, özellikle İnegöl'de; Avrupa ülkelerinden Hollanda ve Fransa'da birçok Posoflu ile karşılaşabilirsiniz.

Yukarıdaki anlatımımızla paralel olarak Yunus Zeyrek Hoca'mız da küçük denilebilecek yaşlarda, daha ilkokul çağında-hem de yürüyerek- ilk defa Ardahan'a gelmiştir. İlkokulu burada okumuş; ortaokulu yatılı olarak Diyarbakır Silvan'da, lise ve yüksek tahsilini de Erzurum'da tamamlamıştır. Bana göre değerli Hoca'mızın altı yıllık Almanya serüveni Türkoloji'ye ve Türk kültürüne ilgisini âşıklık derecesinde artırmıştır.

Bendenizin Posof'ta görev yaptığı süre içinde hem 2009'da hem de 2010 yılında "**Sınır Mülki Amiri**" olarak Ahıska, Tiflis, Kutaisi, Abastumani, Adigen, Kobliyan, Hulo, Vale, Çürüksu ve Batum bölgelerini kendisiyle görme ve inceleme fırsatı buldum. Bu ziyaretler, çalıştığım coğrafyanın etrafını tanıma şeklinde olsa da Yunus Zeyrek Hoca'm için memleket hasretini giderme mesâbesindeydi.

Hoca'mız, bu gezileri genel yayın yönetmeliğini yaptığı "**Bizim Ahıska**" dergisinin birkaç sayısında yayınladı.

Ayrıca bu gezilerde karşılaştığımız insan hikâyelerinden oluşan **“Ahıska Gül İdi Gitti”** kitabının basılması, benim için gurur vesilesidir.

Yunus Zeyrek Hoca'mız; Ahıska, Acarya Bölgesi, Kırım ve Tiflis üzerine birçok araştırmalarda bulunmuştur. 2009 yılında Vale'den başlayıp Tiflis'te son bulan gezimizde Türklerin, 1944 Kasım'ında Stalin'in sürgünü ile terk edilmek zorunda bırakılan köylerdeki eski evlere ve o yarı yıkık, kullanılmayan camilere koşarak gitmesi gözümün önünden gitmez. Normal şartlarda sınır mülki amiri olarak 10 dakika bile sürmeyen Türkgözü Gümrük Kapısının Gürcü tarafındaki geçiş işlemleri, misafirim Yunus Zeyrek Hoca'mız olunca -her nedense- yarım saat, 45 dakika sürer; önceki geçişlerde gördüğümüz güler yüz ve nezaket soğuk bir havaya bürünürdü.

2010 yılı Haziran ayında Ankara'daki işlerini tamamlamış, Posof'a -ata ocağına- sila-i rahime gelmişti. Evlatlık görevlerini yerine getirdikten sonra iki günlük Posof'ta başlayan, birçok kişinin kullanmadığı Abastuman – Adigen üzerinden Batum bölgesine ulaştık. Bu köylerde sınır çizildikten sonraki döneme ait anlatılan hikayeler yürek burkucuydu. Kobliyan Çayı'ndan Batum'a doğru ilerlerken bir köyde cuma namazı kıldık. İnsanlarla çok çabuk diyalog kuran Hoca'mız, hemen onların şivesiyle konuşuyor, onlardan etimolojik bilgiler topluyor ve folklorlarıyla bizim folklorumuzun ne kadar benzer olduğunu gözler önüne seriyordu. Nitekim burada bir amca şöyle demişti: *“Benim adım İsmail Medioğlu ama soyadımı Gelidza yazmışlar, Stalin bizi Gürcü yazdı da Ahıskalılar gibi sürülmekten kurtulduk. Adımızı ne yazarlarsa yazsınlar kalbim İslam!”* deyişini her vesileyle anmışızdır. Bu bağlamda bizim eski isim diye vermediğimiz birçok isim, onların vermeye can attığı ve resmi kimliklerinin dışında birbirlerini çağırdığı isimlerdi. Çocuklarını

Ayşe, Zeynep ismiyle çağırdıklarından gururla bahsediyorlardı.

Gün bitmeden Acara yakınlarında Xula diye bir kasabaya ulaştık. Burada Kuran kurslarının kapanması dolayısıyla yapılan bir nümayişe tanıklık ettik. Türkiye'nin buradaki çocukların dini eğitimlerini tarikatlara bırakmaması gerektiğini içeren Rapor'u geziden sonra Başbakanlığa sunduğumu biliyorum. Oradaki insanlar çaresizdi ve Türkiye'de mevsimlik işçi olarak çalışıyorlardı. Bazen de işverenlerden paralarını alamadıklarını belirtmişler ve dert yanmışlardı. Mumsuyu, Koçak ve Txiluena köylerinde kimle görüşsek çift isimli olmaktan ve Müslüman köylerine kilise yapılmasından şikâyetçi idi. Her köyden çıkışımızda Hoca'nın öfkesi artıyor. *“Ben bunu Ankara'ya bizzat anlatacağım”* diye hayıflanıyordu... Yöre insanının Müslümanlığının ve milli kimliğinin kaybolmadığı aşikârdı. *“Cuma saati alışveriş olmaz”* düşüncesinden hareketle cuma günü bal satmamaları da garibimize gitmişti!..

Değerli Hoca'mla unutamayacağımız anılardan biri de şudur: Batum'da konakladığımız sırada bir Türk lokantasına girdik. Yemeklerimizi yedikten sonra bize sigara ikram ettiler, biz de kullanmadığımızı söyledik. Etraftaki eğlence mekânlarından dem vurarak alkol alıp almadığımızı sordular. Bizim de cevabımız

hayır olunca *“Ne biçim Türklersiniz siz !”* diyerek kinayeli şekilde gülmeleri, ertesi gün Hopa'ya varıncaya kadar espri konumuz olmuştu. Bütün tabelaların Gürcüce ya da İngilizce olmasına karşın kumarhane ve eğlence mekanlarının tabelalarının Türkçe olması, bizi utandırmıştı!..

Benim de her vesile ile gururla övündüğüm faaliyetlerimizin belki de en önemlisi 24 Haziran 2010 yılında Değerli Hoca'mızla gerçekleştirdiğimiz Posof- Kol Zaferinin 930. Yıl Dönümü'nü kutlamamızdır. Bugün üzerinde hür ve bağımsız olarak şerefle yaşadığımız bu memleketin iftihar edilebilecek altın sayfalarından biri de 24 Haziran 1080 Posof - Kol Zaferi'dir. Yirmi yıl aradan sonra vali, rektör, çevre ilçe kaymakamları ve birçok vatandaşın katıldığı geniş çaplı bir kutlama programı yapılması Hoca'mızı ve Posofluları ziyadesiyle memnun etmişti. Hatta bu kutlamaların Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı himayesinde kutlanması konusunda girişimleri olsa da maalesef akamete uğradı. Daha sonraki yıllardaki karşılaşmalarımızda Kol Zaferi'nin bir daha kutlanmamasından dem vurarak yaptığımız faaliyetten sitayişle bahsetmesi beni sevindiriyordu.

Malumunuz olduğu üzere Posof, Ardahan ve Ahıska; Melikşah zamanında Selçuklu 'ya katılmıştır. 1071 Malazgirt Zaferi'yle başlayan fetihler, 1080 Kol Zaferi'yle taçlanmışır.

Kıscası Kol Zaferi'yle Selçuklular, Kars ve Erzurum'dan başlayarak Çoruh Vadisi'yle Rize'den Trabzon'a kadar olan yerleşim yerlerini fethederek Türk ve İslam yurdu yapmıştır.

Yunus Zeyrek için Ahıska bir Sevda idi... Ama hatıraları canlanınca yürek burkan bir sevda! Bu bölgenin yerli ahalisinin 1944 yılında Stalin rejimi tarafından sürgün edilmesi ve daha sonraları diğer toplulukların memleketlerine dönmelerine rağmen Ahıska Türklerinin sürgün hayatının devam etmesini bir türlü içine sindiremiyordu. Bu durumu canlı tutmak için Strazburg'ta Avrupa Konseyi Parlamentosuna Rapor sunup Parlamentoda fotoğraf sergisi açmaktan tutun da Ahıska araştırmaları ve Kafkasya bölgesini anlatan yirmi beşin üzerinde kitap yazmaya, Türkiye'nin birçok il ve ilçesinde konferanslar vermeye kadar birçok faaliyet yürütmüştür.

Yunus Zeyrek aynı zamanda bir şairdir **"Bu Yolda"** adlı şiir kitabı vardır. Ahıska üzerine özlem dolu şiirlerini okudu. Şiirlerinden birkaçını Ahıskalı öğrencilerin piyeslerde kullandığını, bestelerek müzik dünyasına kazandırdığından sevinçle bahsetmişti. Eskişehir, 2013 yılında **"Türk Dünyası Kültür Başkenti"** olarak seçilince Hoca'mız da kültür etkinlikleri çerçevesinde Dede Korkut'un bilinen en eski ve en kapsamlı orijinal nüshası olan Dresden Nüshası'nın sadeleştirilmiş metnini, tıpkı basımını ve açıklamalı metnini yayına hazırlayarak **"Benden sonra alp ozanlar söylesin, alını açık cömerd erenler dinlesün"** dileğiyle kopuz çalıp anlatan ozanlar piri Dede Korkut'un destanlarını yeni nesillere armağan etmiştir.

Kültür ve medeniyet tarihimizin temel taşlarından biri ve Türk dilinin şaheseri olan bu Kitap, ömür boyu tekrar tekrar okunması lazım gelen başucu kitaplarından biri olmaya layıktır. Kafkaslar uzmanı olan Yunus Zeyrek, çocuklarına Ekrem Şamil, Ahmet Gazi ve Banu Çiçek adlarını

verecek kadar Kafkasya'yı içselleştirmiştir. Ömür boyu sürdürdüğü emek ve uğraş neticesinde Türk tarih ve kültür çevrelerinin, akademi camiasının Ahıska konusundaki bilgilere onun sayesinde vâkıf olduğunu, devlet adamlarının ve ilgili kurumların Ahıska Davası'ndan haberdar edilmelerinde büyük rolü olduğunu gözlemledim.

Gururla ifade etmeliyim ki hakkında mesnetsiz bir sürü bütanin olduğu **"Bu Dosyayı Kaldırıyorum"** adlı kitabı Posof, Genç ve Seydikemer Kaymakamlığı zamanında öğrencilerle buluşturdum. Bu kitap, Ermeni faaliyet ve taleplerinin had safhaya çıktığı dönemlerde verilebilecek en güzel cevapları içermektedir. Hoca'mız derdi ki: *"İftira, kötü köpek gibidir; kaçanın ardından ürür, pervasızca yüzüne baktın mı sesini keser."* Hoca'mız bazı yerli işbirlikçilerin ipliğini pazara çıkarmış, korkmadan kendisine ırkçı diyenlerin üzerine cesaretle yürümüştü. Hakaretlere maruz kalmasından dolayı açtığı davaların sonuçsuz kalmasına çok üzülmüştü. Türk medyasının milli ve manevi konulara daha duyarlı olması gerektiğini her fırsatta vurgulardı.

Ahıskalı öğrencileri çok severdi. Öğrencilerin birçoğu ile yakından ilgilenirdi. Başbakanlıkta onların işlerini kolaylaştırmak için sık sık görüşmelerde bulunurdu. Bendeniz de Hoca'mızın teşviki ile Ahıskalı öğrencilerimizi Posof Kaymakamlığı dönemimde Posof'ta, Seydikemer Kaymakamlığı dönemimde ise Seydikemer ve Fethiye'de misafir ederek çocukların tatil havasında konaklamalarını birbirleri ile kaynaşmalarını sağlamıştım.

Yunus Zeyrek Hoca'mız 2004-2007 yılları arasında Uluslararası Ahıska Türk Dernekleri Federasyonu Başkanlığını da yürütmüştür. Hoca'mız, amansız hastalığa yakalanmasına rağmen Güney Kafkasya'nın Ahıska ve Acarya bölgelerine dair araştırmalarını sürdürmüştür. Hastalığını

öğrenmesine rağmen hasta hasta konferanslara gittiğine şahit olmuştum. Kendisini hastayken ziyaret ettiğimizde -bu durumda bile- kitaplarının kime kalacağından dem vurup Ahıska için daha çok şeyler yapmalıyız derdi.

"Ahıska gül idi gitti.

Bir ehl-i dil idi gitti.

*Söyleyin Sultan Mahmud'a
İstanbul kılıdı gitti!"*

Şiirini adeta diline pelesenk ederdi. Malumunuz olduğu üzere ehl-i dil; gönlü sevgiyle dolu kimse, gönlü geniş kimse, sevgi insanı, gönül insanı demektir. İşte değerli okuyucularımız, 18 Kasım 2019'da Türk Milleti bir **"gönül insanını"** kaybetti. Bendeniz şahadet ederim ki Hoca'mız bir karıncayı icitmeyecek kadar yufka yürekli, gönül ehli, iman ehli idi.

"Yunus diye biri var mı?

Gurbet elde bahtiyar mı?

Acep onu hatırlar mı?

Kurugöl'ün kavakları. "

Çok sevdiği ve çocukluğunun geçtiği Posof'un yolağı köyündeki Kurugöl'deki kavaklar ne halde bilmez ama biz ailece Hoca'mızı çok sevdi. Rahime Ablamızın elinden çok ekmeğini yedik, suyunu içtik. O'nu hayırla ve özlemlerle yâd ediyoruz. Bana çok ağabeylik etti. Derdimizle dertlendi, sevincimizle mutlandı.

15 Kasım 1944 'te yaşanan sürgün faciası ile ilgili hatıraların -içimizi acıtırsa da - gündemde tutulması elzemdir. Yunus Zeyrek Hoca'mızın şahsında vücut bulan Ahıska ve Vatan dönüş çabalarının devam etmesi gerektiğini düşünüyorum. **"Bizim Ahıska"** dergisinin tekrar hayat bulması mazlum milletler için de umut ışığı, rehber olacağı kanaatindeyim.

Geçmişlere rahmet dilerken vatan hasreti çekenlere tez zamanda kavuşmayı Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim.